

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 – 13 жовтня 2017 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Видання присвячене

115-річчю Одеської національної академії харчових технологій

**та 5-річчю Навчально-наукового інституту прикладної
економіки і менеджменту ім.Г.Е.Вейнштейна**

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 жовтня 2017р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2017. – 291 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – директор ННПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Ангелов Г.В. – д-р філософії, проф., Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., доц., Купріна Н.М. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. – к.с.н., доц., Савенко І.І. – д.е.н., проф.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 3 від 03.10.2017 р.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису
Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність
наданих матеріалів

2. Квятковська Л. А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства / Л. А. Квятковська // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1. – С. 85–89. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsed_2013_1_14.pdf
3. Самофатова В.А. Еволюція поглядів на економічне зростання і сталий розвиток / В.А. Самофатова // Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / за ред.проф.О.І.Павлова.-Одеса:Астропринт,2012.-С.70-81.
4. Дідух С.М. Стратегія сталого розвитку підприємств з виробництва харчових продуктів та напоїв [Електронний ресурс] / С.М. Дідух // Ефективна економіка. – 2015. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4588>
5. Рясна Т. Не "Рошеном" єдиним: що відбувається на кондитерському ринку України [Електронний ресурс] / Тетяна Рясна // «Дело». – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://delo.ua/business/ne-roshenom-edinym-chto-proishodit-na-konditerskom-rynke-ukrain-324679/?supdated_new=1478268923.
6. The Nestlé Policy on Environmental Sustainability [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nestle.ua/asset-library/documents/nestle%20policy%20on%20environmental%20sustainability.pdf>.
7. Звіт по благодійних та культурно-соціальних проектах корпорації ROSHEN [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.roshen.com/uploads/Ukr_DDD.pdf.
8. Місія та цінності «КОНТИ» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.konti.com/ua/about/mission_and_values.

ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ З СОЦІАЛЬНОЮ СПРАВЕДЛИВІСТЮ

проф. Ангелов Г. В., д-р філософії, заслужений діяч культури України,
проф. Кирилюк О. С., завідувач кафедри філософії Одеської філії Центру
гуманітарної освіти НАН України
Одеська національна академія харчових технологій

1. Стан розробки проблеми та мета роботи. У літературі розробка та обговорення проблеми соціальної відповідальності та соціальної справедливості широко представлена як стосовно кожного з цих явищ [див. оглядові роботи: 1, 3, 6, 8], так і в їхній взаємних відносинах [2]. Разом з тим у літературі немає їхніх загальновизнаних дефініцій (котрі до того ж є переважно контекстуальними) та відсутній їх розгляд під кутом зору діалектичної єдності цих явищ. Метою роботи є визначення понять, що відображують сутність цих явищ та стисле окреслення (наскільки це можливо в межах тез) основних варіантів діалектичної єдності соціальної відповідальності та соціальної справедливості.

2. Визначення понять. Соціальна відповідальність - це таке планування дій та самі дії соціальних суб'єктів, котрі виконуються з усвідомленням їхніх можливих позитивних або негативних наслідків з утриманням від останніх за

умов, коли є ймовірність їх настання, а соціальна безвідповідальність - це такі дії соціальних суб'єктів, котрі виконуються без достатнього передбачення можливих негативних наслідків цих дій, або зі знанням того, ці наслідки неодмінно настануть.

Соціальна справедливість - це така характеристика наслідків дій соціальних суб'єктів, коли вони не порушують жодного з невід'ємних прав людини чи соціальної групи (конкретно-історичних писаних та неписаних регулятивних нормативів) у будь-якій сфері соціальних відносин і не ведуть до розбалансування соціальної системи чи її підсистем, тоді як соціальна несправедливість - це порушення цих прав та розбалансування соціальних систем та підсистем як наслідок відхилення від вказаних нормативів, котре є соціальною девіацією [4].

3. Діалектика соціальної справедливості та соціальної відповідальності самих по собі. Будь-які явища чи процеси мають діалектичну природу, несучі у собі власну протилежність. Тобто, мова йде не про два різних явища, справедливе та несправдливе, котрі взаємно виключають одне одного, а про одне, скажімо справедливе явище, яке має у собі, за Гегелем, «своє інше першого», тобто, несправдливість, і навпаки. Оскільки сам зміст цих понять є конкретно-історичним, то ця діалектика, в залежності від соціально-історичного контексту, є такою, що розвивається, іноді змінюючи свої полюси. Окрім того, оскільки мова йде саме про поняття справедливості, то дана діалектика іноді знаходить свій прояв не тільки у самій реальності, але й в тих специфічних типах бачення та тлумачення справедливості, які належать не до реальності, а до духовного світу ідей, виражаючись у нормативних приписах, програмах, кодексах, уявах тощо.

3.1. Справдливість як несправдливість. Якщо говорити про концепцію соціалістичної соціальної справедливості, то вона у цілому зводилась до розподільчих процесів, акцентуючи увагу на рівному розподілі суспільних благ. Однак навіть віднесене до невизначеної перспективи начебто справедливе комуністичне гасло «Від кожного за здібностями, кожному за потребами», несло у собі зерно несправдливості, тому що з нього випливало, що хтось, маючи малі здібності, міг мати великі потреби, і тому він, по суті, ставав утриманцем тих, хто мав великі здібності та помірні потреби. Така «справдливість» є явною несправдливістю, коли хтось здібний, по суті, мав би працювати на нездібних.

На засадах рівності у розподілі благ ґрунтується й ліберально-егалітарна концепція, найвідомішим представником якої є Дж. Ролз [7]. За ним, усі люди повинні брати участь у справедливому розподілі соціальних благ, враховуючи у першу чергу соціально незахищені верстви населення, які опинились у такому стані внаслідок тих чи інших природних або соціальних причин. Дж. Ролз вводить так зване «правило максимуму», за яким слід максимізувати, наскільки можливо, ту мінімальну частину благ, що їх отримують знедолені. Ліберальний егалітаризм застосовує концепцію «справдливості як чесності» в якості критерію, котрого варто застосовувати до всіх сфер життя суспільства, а не тільки до сфери споживання - до релігійних, расових, соціальних дискримінацій. Відповідно до цього, попри об'яву себе «егалітаристським», лібералізм проголошує необхідність встановлення реверсивної дискримінації, коли ті, хто раніше був дискримінований, мали б перевагу над усіма іншими [8]. Говорячи про

необхідність рівності, лібералізм наполягає на введенні «нерівності навпаки», і ці погляди набули в Західному світі досить потужного поширення. Це не жарт, але коли у конкурсі на робоче місце змагаються кандидат з вищою освітою, достатнім досвідом роботи у цій галузі, білий і молодий, то перевагу віддають чорношкірому конкуренту, без досвіду роботи та зовсім без освіти, ще й старшого віку. Зрозуміла справедливість іманентно несе в собі свою протилежність – несправедливість, адже ті, кого утискують заради «виправлення» колишньої несправедливості, опиняються у ситуації, котру як раз і прагнуть усунути.

3.2. Соціальна відповідальність як безвідповідальність. Прийняття певних рішень та вживання заходів щодо їх реалізації може мати всі ознаки соціальної відповідальності, проте вони водночас криють у собі й такі наслідки, настання яких змінює визначення даних дій соціальних суб'єктів на протилежну, тобто, те, що до цього вважалося відповідальним рішенням, згодом з усією очевидністю може стати рішенням абсолютно безвідповідальним. Як правило, тут йдеться про такі рішення, котрі враховують близькотермінові задачі та ігнорують наслідки цих рішень у довгостроковій перспективі.

Приміром, в Україні вкрай актуальною є задача реформи вищої освіти, адміністратори якої пішли шляхом посилення вузько-утилітарної спеціалізації майбутніх фахівців та фактичного скасування гуманітарно-світоглядного блоку навчальних дисциплін. Слід сказати, що подібні тенденції простежувались ще й за радянських часів, коли, скажімо, студенти-економісти задавали викладачам філософії питання, навіщо їм, майбутнім фінансистам чи бухгалтерам, потрібна ця дисципліна. Ця думка мала певну рацію, оскільки в ті часи філософія, а тим більш науковий комунізм чи науковий атеїзм, були частиною ідеологічного впливу на світогляд молоді. Нинішні часи дають можливість викладати гуманітарні дисципліни в загальноосвітньому, насправді світоглядному та незаангажованому значенні. Тим не менше у вишах обсяг часів на ці дисципліни постійно скорочується, відповідно, зменшується кількість викладацького складу, падає престижність вузівського викладача-гуманітарія тощо. Відомі приклади, де на всю колишню кафедру філософії залишилась одна ставка.

На перший погляд, все це робиться цілком відповідально. Державне фінансування вишів постійно зазнає труднощів. За цих умов, як видається, головним завданням є підготовка спеціаліста, яка відразу після випуску почала би працювати на нарощування економічного потенціалу країни завдяки своїй високій професійності, до якої гуманітарні дисципліни відношення начебто не мають.

У чому ж полягає безвідповідальність такої політики? Установка на матеріально-економічне зростання, оцінка рівня розвитку країни лише за показниками ВВП, суто технологічні показники прогресу (хоча в принципі, найновіший млин, що працює за комп'ютерними програмами, за своїм місцем у світовідношенні людини мало чим відрізняється від ручних жорен) в останні часи стали предметом критики провідних вчених світу, зокрема лауреата багатьох премій Марти Нассбаум. У своїй відомій роботі вона пише, що однією з причин, за якою в університетські програми західних та близьких до них за освітянською політикою університетів обов'язково включені філософія та інші гуманітарні

науки, полягає в тому, що зміст і методика викладання таких курсів повинні навчити студентів самостійно думати і аргументовано спорити, а не покладатися на загальноприйняту або авторитетну думку. За нею, уява про те, що освіта є передусім інструментом економічного зростання, є хибною, адже це зростання зовсім не завжди веде до покращання якості життя. Презирливе відношення до гуманітарних наук ставить, зрештою, під загрозу якість життя та процвітання демократичних держав [5, с. 11]. Тому з цієї точки зору сучасна освітянська адміністративна політика в Україні постає недалекоглядною і безвідповідальною, адже, формально прагнучи до процвітання країни, МОН вживає заходів, котрі цьому серйозно заважатимуть. Засіб у цьому випадку суперечить меті.

4. Діалектика соціальної відповідальності та соціальної справедливості в їхніх взаємозалежностях. Діалектична, тобто, суперечлива єдність соціальної відповідальності та соціальної справедливості передбачає не тільки такі їхню однозначну єдність, коли

4.1. Соціально відповідальне рішення веде до соціально справедливого результату. Це – найбільш оптимальний та соціально значущий варіант їхнього співвідношення, котрий в демократичних країнах є нормою. Окрім цих «нормальних» стосунків між соціальною відповідальністю та соціальною справедливістю можливі й діалектичні, суперечливі варіанти їхніх відносин, котрих ми розглянемо нижче.

4.2. Варіант соціальна безвідповідальність – соціальна справедливість є доволі малоімовірним. Гіпотетично це може стосуватися різних суб'єктів соціальної взаємодії, наприклад, коли керівництво банку, що стоїть на грані банкрутства, приймає рішення повернути всі депозити вкладникам, ще й з процентами. Стосовно банку це буде безвідповідальне рішення, хоча для вкладників воно буде справедливим. Втім, ми добре знаємо, що насправді при банкрутстві банків вкладникам повертається лише страхова сума, визначена законом, а не весь депозит, якщо він перевершує цю суму.

4.3. Соціальна безвідповідальність – соціальна несправедливість. Такий варіант їхнього співвідношення нещодавно спостерігався, зокрема, у Румунії, уряд якої прийняв рішення амністувати корупціонерів, що нанесли збиток державі на суму до 50 тисяч доларів. Це викликало масові протести, оскільки таке рішення не тільки певним чином легалізувало корупцію на якомусь визначеному її рівні та зробило її безкарною, але й було явно несправедливим щодо мільйонів ошуканих корупціонерами пересічних румунських громадян, котрі з провини цих злочинців недоотримали значний обсяг соціальних благ. Під тиском народу ці безвідповідальні рішення було скасовано.

4.4. Соціальна відповідальність – соціальна несправедливість. Прикладом такої діалектичної єдності цих явищ може бути принцип нарахування в нашій країні соціальної пенсії за віком без врахування стажу пенсіонерів. За умов дефіциту пенсійного фонду було неможливо призначати високі пенсії тим, хто мав тривалий трудовий стаж, і тому пенсії у своїй масі були на межі прожиткового мінімуму. За таких умов пенсії тих, хто мав малий трудовий стаж, взагалі були б сміхотворно мізерними. Через це було прийнято рішення не враховувати стаж при призначенні пенсії за віком, що було соціально відповідально, але несправедливо.

За сучасних умов, коли коштів стає відносно достатньо, уряд України має намір цю несправедливість виправити, і тим, хто працював довше за інших, пенсії будуть суттєво підвищені.

5. Висновки. Таким чином, діалектика соціальної відповідальності та соціальної справедливості полягає у тому, що а) кожна з них несе у собі свою протилежність (безвідповідальність та несправедливість) і що вони б) можуть знаходитися у суперечливих, діалектичних відносинах, коли невідповідності між ними можуть розгорнутись до протиріччя. Особливої гостроти воно набуває у варіанті 4.3. Це не виключає можливості встановлення між ними гармонійних відносин (варіант 4.1).

Література

1. Агарков О. Принцип соціальної справедливості як основа методології соціально-політичного маркетингу / Олег Агарков // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації – 2011 – № 4 – сс. 243-248.
2. Бербешкина З. А. Справедливость как социально-философская категория / З. А. Бербешкина. – М.: Мысль, 1983. – 203 с.
3. Василенко И. В. Социальная ответственность: методологический анализ / И.В.Василенко // Вест.Волгоградск.гос.ун-та.-Сер.7-Философия. Социология и социальн. Технологии - 2008 - В. 1(7)-С.144-147.
4. Кирилюк О. С. Соціумні девіації – концептуалізація проблеми // Олександр Сергійович Кирилюк // Гілея – Нац. пед. ун-тет ім. М. П. Драгоманова ; ВГО Укр. акад. наук – 2017 – Вип. 116. – сс. 194-198.
5. Нассбаум М. Не ради прибыли: зачем демократии нужны гуманитарные науки / Марта Нассбаум; пер. с англ. М. Бендет – М.: Изд. дом ВШЭ, 2014 – 192 с. – [Теория и практика образования - Серия].
6. Охріменко О.О.Соціальна відповідальність.-Навч.посіб./О.О.Охріменко,Т.В.Іванова-Нац.техн.ун-тетУкраїни«Київсь.пол.ін.».-2015.-180с.
7. Ролз Дж. Теория справедливости / Джон Ролз. – Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 1995 – 513 с.
8. Стойка М. С. Сучасні погляди на розуміння концепції справедливості / М. С. Стойка // Форум права – 2014 – № 2 – сс. 416-422.

РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Ангелов Г. В., профессор, д-р философии, заслуженный деятель культуры
Украины,

проф. Соловей А. А., Шубаба М. (Беларусь), магистрант
Одесська національна академія харчових технологій

XXI століття характеризується неоднозначним процесом глобалізації – всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції, формуванням нових економічних зв'язків між країнами та становленням всесвітньої системи господарства. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш

61. РОЛЬ КУЛЬТУРНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО ФАКТОРУ У ПОКРАЩЕННІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	172
Хмура О. Г.	
62. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	174
Купріна Н.М.	
63. СТРУКТУРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА»	177
Покровська Н.М.	
64. МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	181
Бондаренко С.А.	
65. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	184
Васьковська К.О.	
66. ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ	186
Дідух С.М., Слюсаренко К.С.	
67. ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОЮ СПРАВЕДЛИВІСТЮ	189
Ангелов Г. В., Кирилюк О. С.	
68. РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	193
Ангелов Г. В., Соловей А. А., Шубаба М.	
69. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА	197
Ангелов Г.В., Соловей А.О.	
70. СЕМЬЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ И ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ	201
Ангелов Г.В.	
71. ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО И СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МАСС	209
Ботика Т.С.	
72. ВСЕ НАЧИНАЕТСЯ С ДЕТСТВА: ВОЗРАСТНАЯ СПЕЦИФИКА ФОРМИРОВАНИЯ ТРУДОЛЮБИЯ	212
Ханс – Курт Либерштет, Ангелов Г.В., Алхури Юсеф	
73. СІМ'Я У ФОКУСІ ФІЛОСОФІЇ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	216
Іванов Є. В.	
74. ЩОДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОЛОДОГО ВЧЕНОГО ТА ІНЖЕНЕРА	221
Лар'яновський І.С.	
75. САМОРЕАЛІЗАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ	225
Михайлова В.Л., Мельник Ю. Н., Ихтияр Самет (Турція)	
76. ENHANCEMENT OF EMPLOYEES' MOTIVATION WHILE IMPROVING MANAGEMENT SYSTEM	229
О. Muhailovska	
77. ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОВІДНОСИН ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	234
Мордовець М. В.,	
78. РОЛЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У РОЗБУДОВІ: ПРОБЛЕМИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	237
Орлова В. О., Михайлова В. Л.	
79. КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ ЕКСКУРС У СУТНІСТЬ ДОГОВОРУ У НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ДЕЯКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ	242
Осадча І. А.	
80. СОЦИАЛИЗАЦИЯ И САМОИДЕНТИФИКАЦИЯ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ	245
Стояно О.А.	
81. ПІДВИЩЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НАРОДУ – ДОМІНАНТНИЙ НАПРЯМОК ЙОГО САМООЧИЩЕННЯ ВІД КОРУМПОВАНOSTІ	249